

BAKSPEJLET WEB

TEMA: BØRNELEGE

UDGIVET AF DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT (EVA)

Nr. 2
'09

Ikke alle elefanter bydes op

Sociale børnelege som "En elefant kom marcherende.." kan bekræfte den sociale orden i en børnegruppe og dermed virke stik imod hensigten om at legen skal være inkluderende og skabe fællesskab. For nogle børn vælges aldrig, og dermed kan legene være med til cementere den sociale orden. Det viser forskning som docent Annica Löfdahl fra Karlstad Universitet har stået bag. Hun opfordrer til at pædagogerne kigger legene efter i sømmene for at blive bevidste om de sociale strukturer i børnegruppen.

AF EVALUERINGSMEDARBEJDER
ANE LØFSTRØM ERIKSEN

Værdier som inklusion og fællesskab præger i høj grad pædagogikken i de danske dagtilbud. Tanken er at alle børn skal have mulighed for at være med og inkluderes i det fællesskab der kan være en børnegruppe.

Men det er ikke altid at de lege som skal skabe inklusion og fællesskab, har den ønskede effekt. Det viser svensk forskning som peger på at når pædagoger tager initiativ til fælleslege som fx "En elefant kom marcherende", så kan legene være med til at bekræfte og forstærke de sociale strukturer og magtpositioner der er i en børnegruppe. Legene kan derfor ligefrem virke ekskluderende frem for inkluderende.

Docent i pædagogisk arbejde Annica Löfdahl, Karlstad Universitet, har forsket i hvordan børn i fællesskab skaber deres egen kultur inden for en børnegruppe som er baseret på børnenes fælles opfattelse af egen og andres sociale positioner. Børnene har en dybt forankret

forståelse af hvem der kan lege med hvem, og hvem man ikke leger med. I et studie sammen med professor i pædagogik, Solveig Hägglund, har hun vist hvordan denne fælles forståelse af den sociale orden var i spil i en traditionel sangleg som "En elefant kom marcherende".

Børnene vælger de samme børn

I undersøgelsen har forskerne observeret en specifik situation i et dagtilbud i Sverige hvor børnene skulle lege en sangleg meget lig "En elefant kom marcherende". Et barn vælges som den første, og dette barn skal så vælge en af sine kammerater som den næste, som så skal vælge endnu en kammerat osv.

Pædagogens hensigt med legen var at alle børn skulle deltage og bydes ind ved at være "den næste elefant" af et andet barn. Men i stedet viste det sig at børnene gentagne gange valgte de børn de plejede at lege med, og at det var de samme børn der gang på gang ikke blev

> Ikke alle elefanter bydes op

valgt. Dette på trods af at pædagogen gjorde børnene opmærksomme på at "alle skulle være med", og opfordrede børnene til at vælge nogle af de børn der sjældent blev valgt både i legen og i hverdagen generelt.

"Børn fortolker aspekter af den specifikke situation de er i, såsom hvilke børn er der, hvilken pædagog er der, hvad er formålet med aktiviteten ud fra hvad de plejer at gøre, og hvem der plejer at være venner".

"I dag skal vi lege sammen alle sammen"

Studiet viste at legen i sidste ende var med til at fastholde nogle børn i en position af at være dem man ikke leger med og som dermed ikke bliver vælger. Deres ekskluderede position i børnegruppen blev bekræftet og forstærket i legen på trods af at hensigten var at inkludere alle børn i fællesskabet.

"Det er ikke nemt at få børnene til at gøre noget andet end de plejer, selvom pædagogen siger "i dag skal vi lege sammen alle sammen. Og alle er lige vigtige".

"Børnene har deres vaner som er grundlagt i en børnegruppe som de har været en del af i længere tid, måske op til tre år. De ved godt hvem der er de mest populære børn, hvem vil lege med hvem. Og når pædagogen prøver at arrangere noget andet, støder det imod børnenes egen kultur, og intentionerne falder til jorden".

Børn og pædagoger har forskellige perspektiver

Annica Löfdahl forklarer at når pædagogen introducerer legen og minder børnene om at "lade alle børn være med", er det i konflikt med børnenes opfattelse af den normale sociale orden i børnegruppen og den måde de normalt interagerer med hinanden. For børnene handler det nemlig om at blive valgt – jo før, jo bedre.

På den måde har børn og pædagoger forskellige forståelser af hvad der foregår i legen og i børnehavens dagligdag generelt. Og det er grunden til at hensigten om at skabe fællesskab og ligeværd falder til jorden.

"Pædagogerne vil så gerne have at børnehaven er et sted hvor alle har mulighed for at være med, og hvor alle skal tage sig af hinanden. Derfor arrangerer de situationer hvor det er muligt, fx i fælleslege. Men for børnene betyder det at være en del af en specifik børnegruppe at nogle børn har en lav social status, andre en højere social status."

Alle er ikke glade og lige

Det er nødvendigt at få øjnene op for de sociale spilleregler mellem børnene, og hvordan de sociale strukturer ser ud i børnegruppen, opfordrer Annica Löfdahl.

"Det er ikke nok at tænke at der nok ikke foregår noget, og at alle er glade og lige. For så risikerer man at stå med nogle børn der bliver mere og mere marginaliserede. Man kan ikke planlægge en aktivitet udelukkende ud fra pædagogens perspektiv. Pædagogen skal vide hvad der foregår i børnegruppen, og hvordan den sociale struktur ser ud, når de tilrettelægger hverdagen i institutionen."

Muligt at ændre den sociale orden

For at få et indblik i og en forståelse af den sociale struktur i en børnegruppe er det nødvendigt at analysere hvad der sker mellem børnene, påpeger Annica Löfdahl:

"Som pædagog skal man bruge noget af sin tid på at være eksplicit interesseret i hvad der foregår i børnegruppen. Hvad leger de? Hvem har den ledende rolle, og hvem skal altid være hund? På den måde får man mere at vide om dynamikker og sociale strukturer i børnegruppen. Og det gør det muligt at ændre den sociale orden."

En leg som "En elefant kom marcherende" kan være et godt udgangspunkt for en analyse. Ved at se på hvem der vælger hvem, og hvem der måske slet ikke bliver valgt, kan pædagogen kortlægge de forskellige børns sociale status i gruppen.

> Ikke alle elefanter bydes op

Vær aktiv i børnenes frie leg

Annica Löfdahl understreger at børnene konstruerer og rekonstruerer den sociale orden hele tiden. Det gælder især i den frie leg: "Og så længe pædagogen ikke er involveret i legen, vil den skabe mere og mere marginaliserede børn", påpeger hun.

"Pædagogen skal bruge mere tid på at interagere med børnene i deres egen leg frem for at arrangere lege med intentionen om at alle skal være med, og at alle er lige".

Den frie leg er børnenes eget rum, og det rum hvor de interagerer med hinanden. At være en aktiv deltager i børnenes leg giver pædagogen en god mulighed for at arbejde med den sociale orden børnene imellem.

Forandring kan skabes indefra

Når pædagogen interagerer med børnene i en legesituation frem for at give ordrer som "husk nu at lade Lars være med", kan hun ændre børnenes værdier og attituder indefra og på den måde arbejde med børnenes egne forståelser af egen og andres sociale positioner.

Det er dog vigtigt for Annica Löfdahl at understrege at man godt kan arbejde med at ændre børnenes forståelser for statuspositionerne i børnegruppen, men at man ikke kan fjerne dem helt. For som hun siger: "Så skal man også ændre hele verden".

AFDÆK DE SOCIALE STRUKTURER I BØRNEGRUPPEN

- Lav en eksplicit kortlægning af de sociale strukturer og spilleregler i børnegruppen. Her kan en voksenstyret leg som "En elefant kom marcherende..." eller andre lignende sociale lege være et godt udgangspunkt.
- Hold øje med hvem der vælger hvem, og hvem der aldrig bliver valgt. Eller hvis du observerer børnenes frie leg: Hvem har den ledende rolle i legen, og hvem skal altid være hunden?
- Planlæg aldrig en aktivitet uden at tage børnenes indbyrdes sociale relationer i betragtning. Ved at interagere på lige fod med børnene i deres egne lege kan man som pædagog arbejde med at ændre børnenes værdier og opfattelser af hinanden indefra.

HER KAN DU LÆSE MERE

Spaces of participation in pre-school: Arenas for establishing power orders? Af Annica Löfdahl og Solveig Hägglund, *Children & Society* vol. 21 (2007) pp. 328-338

Grounds for values and attitudes - Children's play and peer-cultures in Pre-school. Af Annica Löfdahl, *Journal of Early Childhood Research* 4 (1) pp. 77-88, 2006

Power and Participation - social representations among children in pre-school. Af Annica Löfdahl og Solveig Hägglund, *Social Psychology of Education*, 9 (2) pp. 179-194, 2006

Who gets to play? Peer groups, power and play in early childhood settings. Af Annica Löfdahl, Brooker, L. & Edwards, S. (Eds.), *Challenging Play: Critical perspectives on pedagogy, play and early childhood*

> Ikke alle elefanter bydes op

education: Open University Press, 2009

Maktspel i lekdiskurser. Af Annica Löfdahl. Publicerad i: Jensen, M. & Harvard, Å. Leka för att lära. Lund: Studentlitteratur, 2009

Kamratkultur. Af Annica Löfdahl, Förskoletidningen, 2008

Förskolebarns sociala kunskapsdomäner - ett sätt att tillsammans förstå, hantera och ordna den sociala vardagen. Af Annica Löfdahl, Solveig Hägglund og Lovisa Skånfors, Resultatdialog, Forskning inom utbildningsvetenskap (pp. 53-57) 2008
